

Сравнителен анализ на данни на детски и начални учители

Предучилищната възраст е етап, в който детето е особено уязвимо и изпитва сериозна необходимост от разбиране и подкрепа от хора, на които се доверява, които обича, от които се учи. Неоспорима истина е, че личността на педагога, проявяваща се при общуването с децата, има решаващо значение за тяхното развитие, за удовлетворяване на техните интереси. Обаянието, като социален и емоционален феномен, се проявява чрез словото, действията и постъпките. То притежава голяма стимулираща сила. Децата вярват на всичко, което предприема любимият учител, а това засилва ефекта от взаимодействието с него.

Учителската професия е една от социалните професии, с които се предопределя бъдещето на една нация. Общественото значение на учителския труд се определя преди всичко от това, че той е насочен непосредствено към формирането на самия човек. Ето защо в съвременния етап на развитие на обществото се определя внимание на способностите на учителя. / 1, 20 /

Учителят формира личността на ученика със своя пример, с онези трайни личностни характеристики, които са неделими от стила на дейност и поведение.

За да може да се справи с високите задължения, учителят трябва да разполага с необходимите физически и психологически предпоставки.

Успешната професионална дейност на учителя зависи непосредствено от нравствените качества на личността му. Нравственото му съзнание е сложна система от потребности, възгледи, убеждения, чувства, които се проявяват в практическата му дейност. Нравствените чувства и емоционалният живот на учителя са важно средство за влияние върху учениците.

От съществено значение е и хуманизмът на учителя. Известна е мисълта, че успешно може да обучава и възпитава само този, който притежава положително отношение към младежта и всяко отделно дете. Уважението към подрастващата личност, доверие и

положителните сили и оптимистичното поведение спрямо децата са необходими предпоставки за ефективна възпитателна работа.

Учителят прекарва дълго време сред децата. Особено важно нравствено чувство, което се утвърждава като нравствено качество и регулира взаимоотношенията на учителя с учениците, е любовта му към децата и учителската професия. / 8, 185 /

Съвременното развиващо се общество предявява особени изисквания към специалистите в областта на образованието. Те трябва бързо да се включват в иновационните процеси на " развиващото се училище ", мобилно да реагират на извършващите се промени. В тази връзка особено значение придобиват ерудицията, културата, майсторството и професионалната компетентност на преподавателите. / 5, 16 /

Определението на способностите и днес затрудняват психолозите. Причината за това е, че способностите не могат да бъдат сведени към нито един психичен процес или пък негово свойство. Затова и авторите, работили по проблема за същността на способностите, се ограничават в повечето случаи да посочват, че способностите са синтез, синтетическа структура от психични феномени, сложно структурно образуване и т. н. /10, 214 /

Педагогическото самочувствие представлява сложен комплекс от качества, които учителят трябва да притежава. В този смисъл то не трябва да се изразява в показност, а в реална защита на собствената самоличност и правилната самооценка.

По- важни качества за мотивирано педагогическо самочувствие са:

1. Професионализъм:

- в работата

2. Собственото мислене:

- смелост при изразяване на мислите
- обобщаване на опита

3. Творчеството на учителя:

- педагогически способности
- резултати от професионалната дейност

4. Обществените и социалните качества:

- общителност
- авторитет
- мотивация и демотивация
- квалификация

За съжаление понякога в учителската практика се наблюдава и псевдосамочувствие, което също се влияе от външната среда. Например: когато директорът лансира

необосновано определен член от колектива си. /3, 35 /

Сложността на въпросите за същността и структурата на способностите се определя и от тяхното голямо разнообразие и индивидуално своеобразие у всеки човек. / 7, 3 /

Педагогическите способности са феномен със сложна структура, богато съдържание и специфични функции. Те са:

- способности за предаване на информация

- способности за мотивиране и мобилизиране

- способности обективно мнение и диагностика

- способности за представяне на социални отношения

Педагогическото умение на учителя се създава не от една единствена способност, а от система от способности и знания, както и от тяхната интеграция при овладяването на педагогическите изисквания.

Способността на учителя за предаване на информация се реализира чрез начина на избор, подготовката и предаването на знания и опит с цел усвояването им от учениците в съответствие с изискванията на учебния план, учебна програма и особеностите на развитието на децата, т. е. предаване, дидактически и методически издържано. Способността за предаване на информация е свързана със способността за мотивиране на детето. Учителят трябва да бъде в състояние да мотивира детето. Способността на учителя точно да оценява постиженията и поведението на децата зависи от способността му да наблюдава и да интерпретира правилно наблюдаваните от него факти. При анализа им голямо значение има опитът на учителя и неговите психологични знания.

Собственото си поведение учителят също предлага на съзнателен самоанализ и контрол. Да разбере какво въздействие има поведението му върху детето, зависи и от способността за адекватна само оценка.

При оценяването и диагностицирането на педагогическите обективни критерии, той трябва да умее да си постави на мястото на децата, за да се пренесе в неговия вътрешен свят.

Способността на учителя да изгражда положителни социални връзки с учениците, с техните родители е задължителна за ефективността на учебно - възпитателния процес. Учителят трябва да осъзнава собственото си поведение и мотивите за своите действия.

От особено голямо значение е способността на учителя да се наложи, да се утвърди сред децата, да формира своя авторитет, т. е. способността на учителя да въздейства като образец на постоянство и последователност. Но това как учителят успява да се наложи, се определя и от равнището на развитие на ученическия колектив. Нормите, правилата, действащи в колектива, могат да улеснят или да затруднят неговата работа.

От голямо значение са педагогическата наблюдателност, организаторските умения, оптимистичното прогнозиране, гъвкавостта, адекватността на педагогическите реакции и педагогическата интуиция.

Педагогическата наблюдателност е способност на учителя да фиксира съществените моменти в развитие на децата в постоянно изменящите се ситуации в учебно – възпитателния процес, т. е. учителят да се съсредоточава върху главното, като се отклонява от всичко различно; дълго време да държи в зоната на внимание главните обекти на педагогическото въздействие; да съчетава фронтална и индивидуална работа с учениците; лесно да превключва от един вид дейност към друг; да уловя едва различните тенденции на развитие на детския колектив и на отделни негови членове.

Получавайки твърде много впечатления, осмисляйки ги и преработвайки ги, учителят

трябва да се научи да подбира онова, което може да се окаже полезно за по-нататъшната му работа.

Оптимистичното прогнозиране се изразява в способността на учителя да наблюдава перспективи за изграждане на детската личност, спазвайки вярата във възможностите на учениците и в силата на възпитанието.

Учителят надарен с оптимизъм и бодрост, е близък и търсен от учениците. Той лесно установява с тях приятелски взаимоотношения.

Педагогическата интуиция е способност на учителя да предвижда развитието на определени събития въз основа на натрупана и обобщена информация. Известно е, че внезапно намереното решение се оказва най- често следствие от инициативна мисловна дейност върху решаването на отделен проблем. Във възпитателния процес ролята на педагогическата интуиция е особено голяма. / 8, 193 /

Към тези качества в професиограмата на учителя могат да се допълнят и качества бодрост, жизненост, чувство за хумор, оптимизъм, които създават доброжелателна атмосфера и доверие; емоционална близост с децата. / 6, 349 /

Всеки един педагог е длъжен да отстои своята позиция на професионалист, защото той е основен стимулатор на детското творчество и развитие в предучилищна възраст. Симпатиите и усмивките на децата поддържат интереса и желанието на учителя за професионален и творчески труд. / 4, 31 /

Анализ на резултатите от социално- педагогическото □□□□ изследване

- Цел на изследването:

Изследване на зараждането, формирането и развитието на способностите в процеса на кариерното утвърждаване на детския и начален учител.

- Характеристика на анкетните карти

Анкетната карта се състои от 4 части:

= Първа част- Анкетната карта започва с уводна част, която съдържа информация относно: пол, възраст, заемана длъжност, населено място, семейно положение, отгледани деца, трудов стаж- общ и педагогически, индивидуални способности- място на формиране, придобити документи за професионални изяви и хоби.

Тези данни показват професионалното развитие на учителите, които участват в изследването.

= Втора част- Дава информация за място и година на завършено средно образование, учебно заведение, в което са придобили педагогическата правоспособност, специалност, която притежават, какво ги е провокирало да изберат тази професия, кои учебни дисциплини са допринесли за подпомагане и формирането на педагогическите способности, учебни дисциплини с най- висока и най- ниска ефективност.

= Трета част- Дава информация за професионалната реализация на всеки анкетирани. След дипломирането си дали е започнал работа по специалността или не, къде и през коя година, начина на заемане на работното място в тяхната поредност, място на работа днес, видове способности, които притежават сега и кои от тях прилагат в практическата си дейност. Въздействието върху децата чрез тези способности в непосредствената учебно- възпитателна работа или допълнителните форми. Смятат ли, че изостават с формирането на необходимите способности и какви се налага да овладеят в съвременния етап на развитие.

= Четвърта част- Въпросите от четвъртата част на анкетната карта дава информация за професионално- квалификационните форми и местата за реализирането им.

В социално- педагогическото изследване участваха десет детски и десет начални учители от община Стражица. Анкетирането беше проведено от 10. 12. 2007 г. до 14. 12. 2007 г. Всеки учител попълни анкетна карта, която съдържа 30 въпроса, разделени в 4 части.

При срещите с колегите почувствах отзивчивост и добронамерено отношение при предоставяне на данните.

Полът на 19 от участниците е женски, а на 1 е мъжки. Средната възраст на десетте детски учители е 44,1 % , а на десетте начални - 43,5 %.

Семейното положение на анкетираните участници е следното:

омъжени- 16 женен- 1 неомъжени- 3

Анкетираните посочиха броя на отгледаните от тях деца:

едно дете- 9 две деца- 9 три и повече деца- 1

Трудовият стаж на голяма част от анкетираните е само педагогически. Участниците в анкетата са посочили място на формиране на своите индивидуални способности:

- детска музикална школа- 2

- танцов състав- 4
- хор- 12
- фанфарен оркестър- 0
- балет- 0
- други- 12

По- голяма част от анкетираните смятат, че хорът е най- много за формирането на индивидуалните им способности.

допринесъл

Придобити документи за професионални изяви:

- грамоти- 7
- удостоверения- 12
- предметни награди- 2
- други отличия- 4

На въпроса Какво е вашето хоби ? анкетираните посочиха:

- чета- 8

- музика- 4

- спорт- 3

- художествена и научна литература- 3

- художествена самодейност- 2

- кръстословици- 2

- плетене- 2

- разходка сред природата- 1

- гоблени- 1

- готвене- 1

- филми- 1

- бридж- 1

- компютри- 1

- рисуване-1

- колекциониране на салфетки- 1

Завършено средно образование / място, година, учебно заведение /

СОУ- 14 Езикова гимназия- 2 Проф. гимназия- 4

Завършено висше образование / място, специалност /:

ВТУ- 12 ИДУ- гр.Русе- 4 ПИИ- гр.Плевен- 1

ПИНУ-гр. Шумен- 2 ВПИ- гр. Благоевград- 1

Специалност: ПНУП- 4 НУП- 9 ПУП- 7

На въпроса Какво ви провокира да изберете тази професия ? участниците посочиха: любовта към децата- 14, желанието да възпитават- 2, детска мечта, хуманността.

Анкетираните посочиха учебните дисциплини, чрез които се подпомага формирането на

специалните им способности:

- Словесно- изпълнителско изкуство- 8
- Методика- 6
- Български език и литература- 7
- Изобразително изкуство- 4
- Музика- 4

Учебните дисциплини допринесли за формирането на педагогическите способности са:

- Психология- 9
- Педагогика- 8
- Методиките- 8
- Всичко- 3

Анкетираните споделиха кои учебни дисциплини имат най- висока ефективност:

- Методика- 11
- Психология- 10
- Педагогика- 5

А тези с най- ниска ефективност са :

- висша математика- 3
- модулната дисциплина по Физическо възпитание и спорт- 3
- философия, религиоззнание, ИПБО, анатомия, физиология.

След своето дипломиране 19 са започнали работа по специалността, а само 1- не. Начинът на заемане на работното място е много разнообразен, като най- много са с назначение.

Месторабота: СОУ ” Ангел Каралийчев”, гр. Стражица- 10

ОДЗ ” Сава Цонев ”, гр. Стражица- 6

ОДЗ ”Ангел Каралийчев ”, гр. Стражица- 1

ЦДГ с. Асеново- 3

Заеманата длъжност на 18 от анкетираните е учител, а на 2- директор.

Участниците в изследването посочиха следните общи педагогически способности, които притежават:

- Педагогическа наблюдателност- 17
- Педагогическо въображение- 15
- Разпределение на вниманието- 15
- Организаторски способности- 16
- Педагогически такт- 18
- Комуникативни способности- 19
- Художествени способности- 11

Осем от анкетираните са посочили всички общи педагогически способности, че притежават.

Детските и начални учители, смятат, че комуникацията педагогическият такт са водещи способности, които всеки от нас трябва да притежава, за да може с желание да работи с деца.

Като специални свои способности посочиха :

- Лингвистични- 5
- Математически- 4
- Изобразителни- 10
- Конструктивни- 8
- Музикални- 14
- Артистични- 14
- Спортни- 4
- Танцови- 9
- Чуждоезикови- 1

- Комуникативни- 7

Като най- притежавани специални способности са определили- музикални, артистични, изобразителни, танцови.

Детските и начални учители посочиха способностите, които са придобили в следването си и прилагат в практическата си дейност- общи педагогически и специални способности / всички горе изброените /, педагогически такт и др.

Всички от анкетиранияте учители смятат, че въздействат върху децата чрез тези способности в непосредствената учебно- възпитателна работа, а в допълнителните форми- 12 въздействат; 8- не.

Анкетиранияте споделиха, че 15 от тях не смятат, че изостават с формирането на необходимите способности, а само 5- да.

В съвременния етап на развитие участниците в анкетата посочиха, че се налага да овладеят чуждоезикови и технологични способности. Желаят по- задълбочено да овладеят способността да се адаптират към съвременното поведение на учениците, мениджърски умения и способности.

Степен на завършено висше образование:

специалист- 4 /20%/- ППИ-гр.Плевен /1 /, ИДУ- гр. Русе /3 /

бакалавър- 2 / 10% /- ВТУ /2 /

магистър- 14 / 70% /- ВТУ/ 13 /, ВИП- гр. Благоевград / 1 /

Само една колежка от училище има завършена образователно-квалификационна V степен през 2006 год. в СУ " Св. Климент Охридски ".

Анкетираните посочиха, че участват в квалификационни форми на :

- Равнище учебно заведение: 19
- Равнище населено място: 18
- Равнище регион: 16

Учителите имат желание/ 55 %/ и необходимост от придобиване на други професионални квалификации като управление на бюджета и финанси, магистратури, информационни технологии, психология и др., а 45 %- не.

На въпроса дали владеят чужди езици 25 % са отговорили- да, а 75 %- не, информационни технологии 30 % са отговорили с да, а с не са 70 %.

Анкетираните дадоха своите предложения за подобряване квалификацията на учителя, а именно: обмяна на опит между учители, семинари, дискусии, среща със специалисти, достъп до педагогическа информация, усъвършенстване на уменията по информационни технологии, обмяна на опит между училищата и други.

В резултат на извършеното изследване на кариерното развитие на учителите, могат да се направят основни обобщения.

Учителят може да осъществява функциите на обучение и възпитание в процеса на детското развитие при наличие на редица качества и способности, специфични за неговата професия и то в съответното звено на образователната система.

Учителят трябва да притежава дълбоките знания в областта на своята учебна дисциплина, да бъде с богато общо образование и солидни познания в областта на възпитанието, както и да познава валидните държавни документи и тенденции.

За да се чувства детето като у дома в детската градина, адаптирането трябва да става постепенно, с много търпение в условията на здравословна възпитателна среда и се прилага индивидуализация в педагогическото взаимодействие.

Проблемът за приемственост между семейство и детска градина и адаптирането на детето към новите условия на живот изискват дългогодишни изследвания в тази област, които да дадат своя принос в педагогическата теория и практика. / 2, 26 /

Оптималното педагогическо общуване изисква висока степен на доброжелателност, гъвкаво използване на разнообразни способности за обръщение, аргументираност, индивидуализираност... и всичко това насочено към поддържане на вярата на детето в собствените си сили.

Това са условията, при които педагогическото общуване изпълнява важна психологическа функция – удовлетворява потребността на детето от нравствена оценка, от одобрение и приобщаване към социално- нормативното поведение. Важна страна в този процес е системата от ефективни способности на поощрение, основана на позитивното отношение към детската личност./ 9, 29 /